

temporalis in usu, æterna in desiderio; sit res temporalis in itinere, desideretur æterna in perventione: quasi ex latere respiciatur quidquid in hoc mundo agitur; ante nos autem tendant mentis oculi, dum tota intentione illa conspiciunt, ad que pervenimus.»

34. BONUM EST SAL. SI AUTEM SAL EVANUERIT, IN QUO CONDITUR? — «Bonum,» id est utile et efficax est sal ad cibos condiendos et conservandos, scilicet quamdiu sal est, et salis acrem saporem vigoremque retinet: sic et vos, o Apostoli, quamdiu vigorem spiritus retinueritis, utiles eritis mundo, ut eum sale fidei et sapientiæ Evangelicæ conditis; sin autem hunc spiritum perdati, fatiscite inuisi, ad nihil aliud valebitis, quam ut ab hominibus contemnamini et conculcemi, nullus enim est Apostolus vel doctor, qui vos condiat vel corrigat. Ita Beda: vide dicta *Matth.* v, 13: «Vos estis sal

terre,» etc. Et *Marci* ix, 49: «fabete in vobis sal.»

Tertia est hæc parabola salis (prima enim fuit fabricæ turris, secunda belli capessendi), ex qua liquet duas præcedentes proprie spectare ad Apostolos et viros Apostolicos: Li enim sale doctrinæ et sanctitatis suæ saliant mundum, ideoque non tantum præcepta, sed et consilia Evangelica sequuntur. Secundario tamen hæc aptari possunt omnibus Christianis; hi enim infideles quasi insulsos sale suæ innocentis vitæ bonique exempli condire debent.

35. QUI HABET AURES AUDIENDI, AUDIAT. — «Aures,» tum corporis, tum potius mentis. «Audiendi,» id est ad audiendum «intelligendum accommodas, faciles, propensas:» «audiat,» et expendat ea quæ dico et doceo. Excitat enim attentionem ex gravitate et difficultate rei quam proponit. Vide dicta *Matth.* xii, 9 et 13.

CAPUT DECIMUM QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

*Christus Pharisæis murmurantibus quod peccatores reciperet, tribus parabolis ostendit quam laudabile, iucundum gratumque Deo et angelis sit, peccatores convertere. Prima est ovis perditæ et inventæ, vers. 4. Secunda est drachmæ amissæ et inventæ, vers. 8. Tertia est filii prodigi, vers. 12, quem penitentem pater in pristinam gratiam cum osculo et publico gaudio recipit. Primum parabolam audivimus *Matth.* xviii, 12, ubi eam explicuit.*

1. Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores, ut audirent illum. 2. Et murmurabant Pharisæi et Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. 3. Et ait ad illos parabolam istam, dicens: 4. Quis ex vobis homo, qui habet centum oves; et si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam? 5. Et cum invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens; 6. et veniens domum convocat amicos et vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat. 7. Dico vobis, quod ita gaudium erit in cælo super uno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta novem justis, qui non indigent penitentia. 8. Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, et quærit diligenter, donec inveniat? 9. Et cum invenerit, convocat amicas et vicinas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. 10. Ita dico vobis, gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente. 11. Ait autem: Homo quidam habuit duos filios; 12. et dixit adolescentior ex illis patri: Pater, da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit. Et divisit illis substantiam. 13. Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, et ibi dissipavit substantiam suam, vivendo luxuriose. 14. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, et ipse cœpit egere. 15. Et abiit et adhesit uni civium regni illius. 16. Et misit illum in villam suam, ut pasceret porcos. 17. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant, et nemo illi dabat. 18. In se autem reversus, dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame perdo! 18. Surgam, et ibo ad patrem meum, et dicam ei: Pater, peccavi in cælum, et coram te;

40. jam non sum dignus vocari filius tuus; fac me sicut unum de mercenariis tuis. 20. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius, et misericordia motus est, et accurrens cecidit super collum ejus, et osculatus est eum. 21. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in cælum, et coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus. 22. Dixit autem pater ad servos suos: Cito proferte stolam primam, et induite illum, et date annulum in manum ejus, et calceamenta in pedes ejus; 23. et adducite vitulum saginatum, et occidite, et manducemus, et epulemur: 24. quia hic filius meus mortuus erat, et revixit; perierat, et inventus est. Et cœperunt epulari. 25. Erat autem filius ejus senior in agro; et cum veniret, et appropinquaret domui, audivit symphoniam et chorum; 26. et vocavit unum de servis, et interrogavit quid hæc essent. 27. Isque dixit illi: Frater tuus venit, et occidit pater tuus vitulum saginatum, quia salvum illum recepit. 28. Indignatus est autem, et volebat introire. Pater ergo illius egressus, cœpit rogare illum. 29. At ille respondens, dixit patri suo: Ecce tot annis servio tibi, et nunquam mandatum tuum præterivi, et nunquam dedisti mihi hædum ut cum amicis meis epularer; 30. sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum. 31. At ipse dixit illi: Fili, tu semper mecum es, et omnia mea tua sunt; 32. epulari autem, et gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, et revixit; perierat, et inventus est.

Ver. 1. 1. ERANT AUTEM APPROPINQUANTES EI PUBLICANI ET PECCATORES, UT AUDIRENT ILLUM. 2. ET MURMURABANT PHARISÆI, ET SCRIBÆ, DICENTES: QUIA HIC PECCATORES RECIPIT, ET MANDUCAT CUM ILLIS. — «Publicani,» Græca addunt *πάραι*, id est omnes, hoc est multi, perique omnes ad Christum confluebant, allecti scilicet ejus sanctitate et benignitate, quæ peccatores ad se vocabat, et penitentibus veniam et salutem promittebat. Hæc enim erat ejus concio: «Penitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum,» *Matth.* iii et iv.

ET MURMURABANT PHARISÆI, — qui sicut vitabant contactum immundorum corporum, sic et animarum, puta peccatorum; quare cum peccatoribus nec loqui dignabantur, nullo minus comedere. Erat ergo hic spiritus et fastus Pharisæicus, qui se juxta legem puros et sanctos arbitrabantur, ideoque impuros cavebant ne ab eis contaminarentur. His contrarius plane erat spiritus Christi, qui ad hoc in mundum venerat, ut peccatores a peccatis purificaret et sanctificaret, unde eorum colloquia captabat eorumque mensas invitatus adibat, quia nil gratius Deo quam peccatores convertere. «Ex qua re colligit,» ait S. Gregorius, *homil.* 34, quia vera justitia (Christi) compassionem habet, falsa justitia (Pharisæorum) detestationem: » nimirum «character vitæ Apostolicæ est, silitre salutem animarum,» ait S. Chrysostomus.

Ver. 3. 3. ET AIT AD ILLOS PARABOLAM ISTAM, DICENS: 4. QUIS EX VOBIS HOMO, QUI HABET CENTUM OVES; ET SI PERDIDERIT UNAM EX ILLIS, NONNE DIMITTIT NONAGINTA NOVENI IN DESERTO, ET VADIT AD ILLAM QUÆ PERIERAT, DONEC INVENIAT EAM? — «Vadit ad illam.» Ovis enim est animal simplex et stolidum, quod proinde pabulum sequens facile a

via et grege aberrat, ac ubi semel erravit, in viam redire nescit: quare pastore opus habet qui eam requirat et ad eam vadat. Ita nos per peccata et concupiscentias eramus quasi oves errantes euntesque in ruinam et gehennam, nec de Deo vel salute et cælo cogitabamus; quare Christus descendit de cælo ut nos requireret et a via inferni in viam cæli reduceret. Unde Isaias, cap. lxi, 6: «Omnes nos, ait, quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit; et posuit in eo Dominus iniquitatem omnium nostrum.» Et S. Petrus, *epist.* I, cap. ii, 25: «Eratis, ait, sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad pastorem et Episcopum annuarum vestrarum.»

5. ET CUM INVENERIT EAM, IMPONIT IN HUMEROS SUOS GAUDENS. — Arabicus, *portat eam super humeros suos hilariter*, ut cito eam ad reliquum gregem reducat: hoc enim facere nequit ovis gradiendo, cum sit tardigrada. Idem fecit Christus, cum, ut ait Isaias, peccata nostra in humeros suos luenda suscepit. Hinc Nyssenus, in *Catena*: «Cum, ait, pastor invenisset ovem, nox pumivit, non duxit ad gregem urgendo, sed superponens humero, et portans clementer, annumeravit gregi.» O miram Christi Domini demissionem, clementiam, charitatem! quam ut olim fidelibus Pontifices representarent, solebant in templis Christum pingere cum ovis perditæ humeris imposita, eam reportantem ad gregem. Ita Carolmannus, filius Caroli Martelli, Austriæ et Sueviæ rex, anno Domini 780, spreto utriusque regno, monasticum amplexus in Monte Cassinate, cum humilitatis et obedientiæ studio, Petronacis abbatis jussu oves pasceret, ovem claudicantem in humeros impositam ad gregem reduxit, ejusque sordibus perfusus exultavit. Christiana enim

Ver. 6.

Carlo-
manni
Austra-
liæ et
Sueviæ
regni, ma-
nachi
Cassina-
tis humi-
lium.

humilitas Christiane imitatio est vera Christianorum regumque gloria. Ita habent Annales Cassinates, et ex his Hieronymus Platius, lib. II *De bono status Belgiosii*, cap. XXVI.

6. ET VENIENS DOMUM CONVOCAT AMICOS ET VICINOS, DICENS ILLIS : CONGRATULAMINI MIHI. — Græce *κατακληθὼν οἱ*, id est *congratulate mihi*, gaudete mecum. Ingens gaudium significat, quod animo contentere nequit, quin illud in amicos effundat. Rursus indicat rem esse adeo lætam, ut de ea non tantum sibi, sed et omnibus vicinis gaudendum sit. « Mihi, » *104* dicit : ovi, sed « mihi ; » ejus enim gaudium est vita nostra, ait S. Gregorius.

QUIA INVENI OVEM MEAM, QUE PERIERAT. — Græce *τὴν ἀπολωλέτην*, id est *perditam*. Invenit Christum ita gaudere de conversione unius peccatoris, ut gaudium in se continere nequeat, sed illud cum Angelis et Sanctis communicet. Idem facit Christi assuela et vir Apostolicus, qui animam convertit.

7. DICO VOBIS QUOD ITA GAUDIUM ERIT IN COELO SUPER UNO PECCATORE POENITENTIAM AGENTE, QUAM SUPER NONAGINTA NOVENI JUSTIS, QUI NON INDIGENT POENITENTIA. — « Gaudium, » scilicet majus ; hoc enim exigii particula comparativa *quam*, que sequitur. Miræ ergo gaudent Angeli et Beati in celo de ejuslibet peccatoris conversione : hanc ergo Deo revelante cognoscunt, utpote ad se pertinentem. Peccator enim per penitentiam ad Sanctorum sortem in celis transit, quia hoc ingens est bonum, *primo*, peccatori ; *secundo*, angelis ; *tertio* et maxime, ipsi Deo. Peccator enim a peccato transit ad justitiam, a gehenna ad coelum. Angeli ergo gaudent de hoc hominis bono, quia ipsi erga homines benigni sunt, ait Euthymius ; et quia homo per penitentiam iis similis, scilicet purus et sanctus, efficitur. « Angelis, » quia per homines justificatos et sanctos reparatur eorum ruina, ac sedes in celis, e quibus Lucifer cum suis cecidit, restaurantur et implentur. « Deo, » quia Deus est *ἐπιθυμῶν*, id est animarum amator, earumque salutem sinit, ait Euthymius. Angeli enim gaudent, Dei, quem summe amant, desiderium impleri, eumque hoc gaudio, æque ac honore penitentis affici. Quia de re extat insignis visio Carpi, cui Christus ostendit se ita desiderare peccatoris conversionem, ut pro ea paratus sit iuxta crucifigi et mori. Vide eam apud S. Dionysium, epistola 8 ad *Demophilum*. Hinc S. Paulus Simplex, discipulus S. Antonii, per visum vidit peccatorem quemdam, dum ingredere retur ecclesiam, esse nigrum et nebulosum, ac demones hinc inde trahentes eum ad se, immisso in naribus ejus fœno, atque angelum sanctum ejus de longe sequentem tristem. Eundem vero peracta penitentia egredientem vidit clara facie, et candido corpore, ac demones de longe sequentes eum ; sanctum autem angelum ejus prope illum hilarem et gaudentem super eum nimis. Unde Paulus præ gaudio exclamavit : O

Convertit
sio peccatoris
mum est
bonum.

isio
de rauli
Simplis
Retur
de peccato
sore con
vero.

quanta misericordia et benignitas Dei est ! quanta ejus misericordia ! Ita habetur in Vitis Patrum, lib. VII, cap. XXIII. Palladius, in *Lusitania*, cap. XLVI, narrat anaacho, jam quemdam in peccatum prolapsam poenituisse in sacco, cinere et lacrymis assiduis. Quocirca angelum ei apparuisse ac dixisse : « Accepit Dominus tuam penitentiam, et tui est miseratus : deinceps autem vide ne decipiaris. »

Hoc argumento Christus convincit Phariseos perperam murmurare, dum vident Christum cum peccatoribus versari, ut eos convertat, quia hoc opus est Deo et angelis gratissimum : quare Phariseos cum eis de illo gaudere illique cooperari debere ac similita animarum zelum induere. Hic enim est omnis incarnationis, passionis et mortis Christi « fructus, ut auferatur peccatum, » *Isaia* XXVII, 9 ; « et adducatur justitia sempiterna, » *Daniel*, ix, 24 ; ac honor, cultus et regnum Dei quam maxime dilatetur et propagetur, *Matth.* vi, 9. Hic cuique religioso, sacerdoti et fideli ingens esse debet stimulus ad excitandum in se animum. Hinc S. Gregorius audens Anglos per Augustinum a se missum ad Christum conversos, exultavit in spiritu ; unde ita ad eum scribit, lib. IX, *epist.* 88 : « Et si de uno poenitente grande fit gaudium in celo, quale gaudium credimus factum de tanto populo a suo errore converso ; qui ad fidem veniens, mala que egit penitendo damnavit ! In hoc itaque cœli et angelorum gaudio, repetamus ipsas quas prædiximus voces angelorum : dicamus ipsas, dicamus omnes : Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis »

QUAM SUPER NONAGINTA NOVENI JUSTIS. — Magis ergo gaudent Deus et angeli de uno poenitente, quam de uno innocente, imo quam de nonaginta novem justis et sanctis : quia scilicet novum actu eis supervenit gaudium, quod sensibile magis videtur magisque reipsa sentitur, quam vetus illud continuum de nonaginta novem justis, quod hominibus sua duratione videtur quasi sui sensum minere, licet is revera in se major sit. Rei enim desiderate novitas ingens novumque ciet gaudium, quod ob sui novitatem magis sentitur, uti experimur cum novi veteriorum et conversionum nuntii afferuntur. Tunc enim exultamus, et quasi exultamus novo mentis jubile. Nam Christus saepe loquitur secundum humanum morem, hominumque consuetudinem a sensum, præsertim in parabolis. Hæc facit Iudæus Bernardus : « Laaryme poenitentium virtus, sunt angelorum. » Majus ergo est hoc gaudium actualiter et sensibiliter, ait Emmanuel Sa. Nam alioqui magis gaudere hominem de nonaginta novem ovis quam de una, ac Deum de nonaginta novem justis quam de uno poenitente, dubitare non licet.

Addit S. Gregorius magis gaudere Deum et

angelos, eo quod poenitentes soleant esse ferventiores innocentibus. « Plerumque, inquit ipse sibi, gratior est Deo fervens post culpam vita, quam securitate torpens innocentia. » Hic vero, *tom.* 34, id probat per similia : « Quia et dux, ait, in prælio, plus eum militem diligit, qui post figam reversus hostem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga præbuit, et nunquam aliquid fortiter gessit. Sic agricola illam amplius terram amat, que post spinas uberes fruges profert, quam eam que nunquam spinas habuit, et nunquam fertilem messem produxit. » Affert in fine exemplum Victorini, qui in peccatum carnis lapsus, ingressus monasterium, miram in eo egit poenitentiam. « Studuit namque, inquit, toto mentis adnisi cruciare carnem, voluntate proprias frangere, furtivas orationes querere, quotidianis se lacrymis lavare, despectum sui appellere, oblatam a Fratribus venerationem timere. Hic itaque nocturnas Fratrum vigillas prævenire consueverat. » Et mox : « Ut se quotidie in flatu poenitentiae quanto secretius, tanto liberius mactaret : contemplantur namque distractionem venturi iudicis sui, et jam eidem iudici concordans, puniebat in lacrymis reatum facinoris sui. » Hinc meruit celesti luce perfundi voemque Dei audire : « Dimissum est peccatum tuum. » Ex hoc loco infert S. Gregorius : Si tante efficacitæ est poenitentia in peccatore, quanta erit in justo ! Nam multi, ait, et nullorum sibi majorum sunt consci, et tamen in tanti ardoris afflictione se exercent, ac si peccatis omnibus coangustentur : cuncta etiam licita respiciunt, ad despectum mundi sublimiter accinguntur, licere sibi nolum omne quod libet, bona sibi amputant etiam concessa, contemnunt visibilia, invisibilibus accenduntur, lamentis gaudent, in cunctis semetipsos humiliant ; et sicut nonnulli peccata operum, sic ipsi cogitationum peccata deplorant. »

8. AUT QUE MULIER HABENS DRACHMAS DECEM, SI PERDIDERIT DRACHMAM UNAM, NONNE ACCENDIT LUCERNAM, ET EVERTIT DOMUM, ET QUERIT DILIGENTER, DONEC INVENIAT ?

9. ET CUM INVENERIT, CONVOCAT AMICAS ET VICINAS, DICENS : CONGRATULAMINI MIHI, QUIA INVENI DRACHMAM QUAM PERDIDERAM ?

10. DICO VOBIS, GAUDIUM ERIT CORAM ANGELIS DEI SUPER UNO PECCATORE POENITENTIAM AGENTE. EVERIT. — Ita lege cum Romanis et Græcis, et Arabicis, qui vertit, *mundat* ; non *evertit*, uti legitur a Iudæis cum S. Gregorio.

DRACHMA. — Drachma erat genus monete argenteæ, habens pondus drachmæ (que est octava pars uncie) ideoque valens julium Romanum, sive regale Hispanicum. Unde mystice Cyrillus : « Superiori parabola ovium, ait, docebatur esse creature Dei qui fecit nos, et ejus omnes pascebat : nunc ostenditur ad imaginem et similitudinem Dei facti ; drachmæ enim insculpta est imago regis. »

Plinius S. Gregorius, *tom.* 34, totam parabolam sic applicat et explicat : « Qui (Christus) significatur per pastorem, ipse et per mulierem. Ipse etenim Deus, ipse Dei sapientia. Et quia imago exprimitur in drachma, mulier drachmam perdidit, quando homo qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando a similitudine sui conditoris recessit : sed accendit mulier lucernam, quia Dei sapientia apparuit in humanitate : lucerna quippe lumen in testa est ; lumen vero in testa, est divinitas in carne. Accensa autem lucerna evertit domum ; quia mox ut ejus divinitas per carnem claruit, omnis nostræ conscientia concussit. Domus namque evertitur, cum consideratione reatus sui humana conscientia perturbatur. Qui eversionis sermo non discrepat ab eo quod in aliis codicibus legitur, emundat : quia nimirum prava mens, si non prius per timorem evertitur, ab assueti vitii non emundatur. Eversa ergo domo invenitur drachma, quia, dum perturbatur conscientia hominis, reparatur in homine similitudo conditoris. » Et nonnullis interjectis : « Que amica vel vicina, nisi ille potestates cœlestes sunt jam super dictæ ? Que tanto supernæ sapientia juxta sunt, quanto ei per gratiam continue visionis appropinquant. » Unde concludit : « Deam ergo drachmas habuit mulier, quia novem tantum ordines angelorum ; sed ut completeret electorum numerus, homo decimus est creatus, qui a conditore suo nec post culpam perit, quia hanc æternæ sapientia per carnem miraculis coruscans, ex lumine teste reparavit. »

Porro Theophylactus : Amici, inquit, sunt Angeli omnes ; vicini vero Throni, Cherubim et Seraphim ; hi enim Deo sunt propinquissimi. Denique S. Gregorius Nyssenus, in *Catena*, inquit, Decem drachmæ sunt totidem virtutes, quarum nullam oportet nobis deesse, ideoque sunt decem instar decalogi ; lucerna, est verbum divinum, vel poenitentia lampas ; vicina, sunt appetitus, concupiscibilis, irascibilis et rationalis.

11. AIT AUTEM : HOMO QUIDAM HABUIT DUOS FI-
LIOS. — Syrus, et dicebat eis rursum Jesus : Homo
quidam, etc. Hæc est tertia parabola filii prodigi ; digni.
prima enim fuit de ove perditâ et reperta, secunda
de drachma amissa et inventa. Scopus
hujus parabolæ, æque ac duarum præcedentium
est, ut per illam ostendat Christus, quantum
bonum et gaudium sit in celo ob peccatorum
conversionem, ac consequenter perperam mur-
murare Phariseos, quod Christus cum pec-
catoribus versaretur ut eos converteret : hunc esse
scopum patet ex vers. 2 et 3.

Porro, tres sunt præcipue parabolæ hujus persone, scilicet pater et duo filii ; nimirum senior bonæ frugis, et junior prodigus. Pater est Deus, qui omnes creavit ; aut Christus homo, qui omnes suo sanguine redemit et regeneravit, in diesque regenerat in baptismo. Duo filii, a S. Gregorio, Hieronymo, Augustino et aliis veteribus passim

Verz. 11.
Parabola
filii pro-
digi.

intelliguntur Judei et Gentiles. Senior, qui semper cum patre mansit, notat Judeos, qui semper Deo ejusque fidei et cultui adhaeserunt. Junior notat Gentiles, qui a Deo, quam tempore Ade et Noe coherant, desciverunt ad idola et vitia carnis. Nec inepte: nam Judeis proprie convenit inurium de Gentilibus ad fidem et gratiam per Christum receptis, vers. 23. Aptius tamen ad scopum Christi, duo illi significant justos et peccatores, sive illi Judei sint, sive Gentiles: nam peccatores, cum quibus Christus in Judea versabatur cum murmure Phariseorum, erant Judei, non Gentiles, ut patet. Senior filius notat justos, hoc est tam eos qui revera erant justis, quam eos qui se justos aestimabant et venditabant, quales erant Scribae et Pharisei. Junior filius prodigus notat peccatores manifestos et publicos, puta publicanos et meretrices, cum quibus Christus comedebat, ut eos lucrifaceret. Ita S. Hieronymus, *epist. 146 ad Damasum*, tom III, ubi fuse et docte totam hanc parabolam pertractat, et passim interpretes, idque patet ex discursu parabola.

Vers. 12. ET DIXIT ADOLESCENTIOR EX ILLIS PATRI: PATER, DA MIHI PORTIONEM SUBSTANTIAE (SYRUS, *possessions*) QUAE ME CONTINGIT. ET DIVISIT ILLIS SUBSTANTIAM. — « Adolescentior » notat peccatores et meretrices. Adolescentia enim liberior, stultior, inconstantior, et in gulam ac luxuriam pronior esse solet. Substantia, secundum S. Hieronymum, *epist. 146*, et S. Augustinum, lib. II *Quaest. Evang.*, *Quaest. XXXIII*: *Bedam* et Euthymium, est liberum arbitrium, quod Graece vocatur βίη, id est *vita*; quia per illud quisque libere vivit ut libet, ait S. Hieronymus. Theophylactus: « Substantia hominis, ait, est rationalitas, quam comitatur libertas arbitrii. » Aptius S. Ambrosius et alii per « substantiam » accipiunt Dei gratiam et virtutes moresque probos: haec enim proprie perduntur et prodiguntur a peccatore, cum liberum arbitrium perdi nequeat, ut patet ex hac ipsa parabola; plenissime accipias omnia dona Dei, tum corporis, tum animi, tum naturae, tum gratiae; haec enim sibi dari, id est suae potestati et libertati tradi, postulat filius junior, nolens amplius a patre regi et dirigi, sed sui juris esse, ac se regere donisque Dei uti vel abuti ad libitum. Et sic omnes sententiae fere in idem conspirant.

Audi S. Augustinum, lib. II *Quaest. Evang.*, *Quaest. XXXIII*: « Vivere, intelligere, meminisse, ingenio alacri excellere, omnia ista divina sunt munera, quae in potestatem accipit homo per liberum arbitrium, » etc. Sic et S. Hieronymus, *epist. 146 ad Damasum*: « Substantia Dei est, omnia quod vivimus, sapimus, cogitamus, in verba prorumpimus: haec Deus aequaliter universis, et in commune largitus est, » etc. Et paulo post: « Dedit eis liberum arbitrium, dedit mentis propriae libertatem, » etc. Titus: « Tradidit illi Pater universam creaturam, possessionem. » Denique Euthymius: Substantia ait sive

divitiae, Dei sunt charismata, id est dona quae dividi fidelibus.

ET DIVISIT ILLIS SUBSTANTIAM, — cum dona jam dicta utriusque libertati et arbitrio consignavit: « posuit enim hominem in manu consilii sui, » *Eccli. xv, 14*.

13. ET NON POST MULTOS DIES, CONGREGATIS OMNIBUS, ADOLESCENTIOR FILIUS PEREGRINUS PROPECTUS EST IN REGIONEM LONGINQUAM, ET IBI DISSIPAVIT SUBSTANTIAM SUAM VIVENDO LUXURIOSAE. — Addit Arabicus, *in vita luxuriosa*.

CONGREGATIS OMNIBUS, — id est consarvata omni substantia sua quam a patre acceperat; SYRUS, *collegit quaecumque ad se pervenerant*: Arabicus, *et post paucos dies congregavit filius minor omnia, et peregrinatus est in regionem longinquam*: « Non loci segregatione, sed virtutis, » ait Euthymius. Hic est status concupiscentiae et peccati; peccator enim peccando longe abit a Deo et caelo, quia a sanctitate et regno Dei transit in regnum diaboli, peccati et gehennae, quae magna est stultitia. Unde « senior filius apud patrem remansit tanquam prudens, » ait Euthymius. Hinc S. Augustinus, lib. II *Quaest. Evang.*, *Quaest. XXXIII*: « Regio longinqua, ait, est oblivio Dei » reciproca, quae scilicet peccator obliviscitur Dei, et vicissim Deus quasi obliviscitur peccatoris, ut eum sua luce, gratia, inspiratione visitare negligat. Et S. Hieronymus, *epist. 146*: « Sciendum, ait, non locorum spatium, sed affectu nos esse cum Deo, ut ab eo discedere. » Porro, « quando egreditur homo a Deo, ait Theophylactus, et se a timore Dei elongat, omnia divina dona expendit, prodigit et dissipat. »

ET IBI DISSIPAVIT SUBSTANTIAM SUAM, — puta omnia dona naturae et gratiae. Peccator enim voluptati et libertati indulgendo prodigit Dei gratiam, charitatem et virtutes; hebetat intellectum, ut nec Deum, nec virtutis bonum agnoscat; auferit sibi memoriam legis et beneficiorum Dei; voluntatem depravat, ut vitium virtuti, voluptatem rationi, terram caelo, diabolum Deo anteponat, ac pro habitibus virtutum induat habitus vitiorum, et propensionem ad omne malum. Hinc fit inops consilii, rationis, mentis omnisque boni. Denique vires omnes animae et corporis, quae servare debuerant Creatori, cogit servire creature, v. g. ventri et veneri, quae est fornicatio spiritualis, de qua Psaltes: « Omnes, ait, qui se elongant a te, peribunt; perdidisti omnes qui fornicantur abs te, » *Psal. LXXII, 27*. Prodigus ergo filius *primus*, « consumpsit omnia ornamenta naturae, » ait Euthymius: « male utendo naturalibus, » ait S. Augustinus. *Secundo*, « insumpsit substantiam, hoc est insitam animi lucem, inquit Titus, temperantiam, veritatis notitiam, Dei memoriam. » *Tertio*, « corrupti donum, inquit Euthymius, quod in baptismo acceperat, puta animae nobilitatem, et ad virtutes aptitudinem; haec enim et similia erant ejus substantia ac divitiae. »

VIVENDO LUXURIOSE. — Graece *ἀσώτως*, id est prodigaliter, intemperanter, libidinose, lascive. Luxuria ergo hic non solum libidinem, sed et quolibet hunc, qui fit in conviviis, comotationibus, iustibus, cantionibus, largitionibus, etc., significat. Prodigia vita, ait Glossa, fundere amat, et spariari in pompis exterioribus, Deum relinquens, qui sibi est interior.

14. ET POSTQUAM OMNIA CONSUMMASSET (Graece *παντελεσεν*, id est consumpsisset, prodigisset), FACTA EST FAMES VALIDA IN REGIONE ILLA, ET IPSE COEPIIT EGERE — pecunia, cibo et pane; Arabicus, *et factus est pauper*, ut faciant adolescentes liberi et prodigi, qui uno anno omnes facultates sibi a parentibus relictas, epulando, potando, ludendo, scortando consumunt, ut deinceps per omnem vitam misere et pane mendicatio vivere debeant: nec tantum facultates, sed et vires et sanitatem, aequae ac famam prodigant, ut putredine, scabie, hae venerea alisque morbis ex crapula et luxuria contractis, luridi et fetidi, omnibus aequae ac sibi ipsis, sint oneri ac horri. Ad literam, luxuria et luxus consumunt opes etiam maximas hominemque redigunt ad extremam inopiam et famem.

Mystice: peccator laborat inopia omnium rerum naturalium et supernaturalium, quia nulla re, nullo sensu, nulla animi vi, nec memoria, nec intellectu, nec voluntate recte uti novit ad sui commodum, ut ex iis gustum fructumque homine dignum percipiat; sed omnia velut insipiens in sui noxam et augmentum gehennae expendit: quod perinde est, ac si ea non haberet, imo longe pejus. Denique peccator carens Deo, rebus omnibus caret; hae enim omnes intime pendunt a Deo, imo in Deo sunt et vivunt. Unde Interlinearis: « Omnis locus, ait, absente patre, penurie est. » Qui enim Deum non habet, nihil habet, etiamsi sit rex totius mundi; qui vero Deum habet, omnia habet, etiamsi obolum non habeat, juxta illud S. Francisci: « Deus meus et omnia; » Deus enim est ipsum ens, antisque oceanus, ut ipse solus dicatur esse, caetera vero cum eo collata, non esse esseque nihil, juxta illud: « Ego sum qui sum, » *Exod. III*. Vide ibi dicta. Denique Glossa: « Voluptas, ait, semper habet famem sui; » quo enim magis voluptati indulgetur, eo magis voluptas accenditur: sicut hydropicus quo plus bibit, eo amplius sinit; nulla enim res eius sitim explere potest. Hinc ait Cicero, lib. VI *De Republica*: « Graves dominae, cogitationum libidines infinita quaedam cogunt atque imperant, quae expleri atque saturari nullo modo possunt. » S. Hieronymus, in *Osecan*: « Vires, inquit, in fornicatione deficient, et fornicandi desiderium non quiescit, et ut pulchre quidam has voluptatis cupiditates describens dixit:

Quae in laedo ludus, deest hortus in horto.

15. ET ABII, ET ADHESIT (quasi servus) UNI

CIVEM REGIONIS ILLIUS. ET MISIT ILLUM IN VILLAM SUAM UT PASCERET PORCOS. — Civis hic regionis a Deo longinque, est aliquis e numero demonum. Ita S. Augustinus, lib. II *Quaest. Evang.*, *Quaest. XXXIII*: Adhaesit, inquit, alicui aereo principi ad militiam diaboli pertinenti; cujus villa, est modus potestatis ipsius, porci sunt immundi spiritus, qui sub ipso sunt; quos pascere, est ea quibus immundi spiritus gaudent, operari. Sic fere et S. Ambrosius: Civis iste, inquit, est princeps hujus mundi. Et Glossa: Civis iste, ait, est concupiscentiis terrenis praepositus princeps hujus mundi.

Audi S. Petrum Chrysologum, *serm. 2*: « Ecce, inquit, quid faciat cupiditas ad censum praeprii: civem in peregrinum, filium in mercenarium, locupletem in egenum, liberum mutavit in servum; junxit porcis a patre pissimo quem sejunxit, ut serviret canoso pecori, qui pietati sanctae parere contempsit. » Porro, S. Ambrosius recte expendit verbum *adhaesit*, et ex eo non modo laboriosam, sed etiam periculosam colligit servitatem: « Qui haeret, inquit, in laqueo est; » ut enim passer ubi pabulum querit, ibi laqueum invenit: ita infelix peccator, ubi jucundam sperat libertatem, ibi periculosam incurrit servitutem.

ET MISIT ILLUM IN VILLAM. — In villam mitti, ait Beda, est substantiae mundialis cupiditate subjugari.

UT PASCERET PORCOS. — Hoc est, ait S. Chrysostomus, in *Catena*, ut sordidas et immundas cogitationes in animo nutrit. Vide hic miram peccatoris statusque ejus metamorphosin, sed justam stultae libertatis castigationem et vindictam. Qui noluit ut filius liberaliter haberi a patre, cogitur esse servus et mancipium civis exteri; qui noluit regi a Deo, compellitur servire diabolo; qui noluit morari in regali patris palatio, mittitur in villam rusticorum; qui noluit versari inter fratres et principes, adigitur servus et socius esse porcorum; qui noluit vesci pane angelorum, praefame postulat siliquas porcorum.

16. ET CUIEBAT IMPLERE VENTREM SUUM DE SILIQUIS QUAS PORCI MANUCABANT; ET NEMO ILLI DABAT. — Haec congrua iustitiae est poena prodigi, ut qui sua stultis in alios profudit, nullum deinde inveniat qui illi vel siliquas det. Audi S. Chrysologum, *serm. 4*: « Luxuriae fames tortor apponitur, ut ibi ultix poena seviat, ubi penaliter reatus exarserat. » Et paulo post: « Quam crudele, ait, ministerium I quae nequa convivit porcis; qui vivit porcis. Miser, qui porcorum deficit et esurit in saginam. Miser, qui squaletis cibi cupit, nec impetrat qualitate. » Quasi diceret: Porcinam quidem egit vitam, et tamen ne porcino quidem victa saturatur.

Notat S. Hieronymus, *epist. 146*, diabolum, cum hominem deceptit et ad peccatum impulsi,

ut iam eum quasi servum et mancipium sibi sub- jurgarit, variis cupiditatibus animam ejus accen- dere, sed cupitis objectis et voluptatibus eum defraudare, ut optando eas peccet ad augmentum culpe, sed earum gustu et delectatione frustretur ad penam et tormentum. Hæc est fraus et tyran- nis dæmonis.

SILIQUIS — Siliquæ sunt inanes fabarum, piso- rum aliorumque leguminum folliculi et involu- cra, quibus illorum farina et medulla involvitur et includitur: quare siliquæ intus vacuæ sunt, foris molles, quibus corpus non reficitur, sed impletur, ut stomachum magis onerent quam pascant: quare pecorum potius sunt pabula quam hominum, teste Plinio, lib. XVII, cap. XII. Vide Horatius, lib. II, *epist.* 1:

Vivit, ait, siliquis et pane secundo.

Rustici enim siliquas farinæ sive pollini admis- cent, ideoque conficiunt panem secundarium et atrum quo vescuntur. Nobiles vero secretis per- cribrum siliquis, iisque ad rusticos amandatis, ex puro pollice panem primarium candidumque ferri curant coque pascentur.

Jansenius per *siliquam* hic accipit siliquam Græcam, quæ est arbor fructum producens ligo- nosum, siliqua instar fabæ obtectum, colore subnigro, filiâ tum, digitali longitudine, lati- tudine pollicari, quatuor grena continens, quæ ceratium a cornu (*κίρξ*; enim est cornu) similitu- dine appellantur, optimum porcorum pabulum: vescuntur ec etiam homines (1). Hispani Algare- nam vocant: provenit magna copia in regno Va- lentini, ait Emmanuel Sa. Unde in Græco hic est *καρπίτης*, id est corniculum. Audi Columellam, lib. V, cap. X: « Siliquam Græcam, quam quidam ceratium vocant, et Persicum: ante brumam per autumnum seritur. » Plinius, lib. XV, cap. XXV, siliquas has dulces vocat, eo quod dum eduntur, dulces sentiuntur, et succum cassiæ referant.

Quid per siliquas signifi- cant?

Per *siliquas* S. Augustinus, S. Hieronymus, S. Ambrosius et Beda accipiunt seculares et in- nanes scientias, vanitates præferentes, ut odas et carmina poetarum, rhetoricorum pompas verbo- rum: Ubi iste, ait S. Augustinus, aliquid soli- dum et rectum, ad vitam beatam pertinens inve- nire volebat, at non poterat. Plenius et planius per *siliquas* accipias res et voluptates carnales, quæ instar siliquarum appetitum hominis non satiant, sed inflant, distendunt et cruciant, ut animæ sint tormina et tormenta. Ita S. Chrysos- tomus, in *Catena*. Si ergo vina Falerna adamas,

(1) Recte Jansenius. Hujusmodi siliquæ dicuntur gal- lice *Carouges*, seu *Caroubes*; arbor autem vocatur a Gallis *caroubier*. Germani vero *Bolschornbaum*, quoniam fructus similitudinem cornuam habet, vel *Johannisbrodbaum*, quoniam Joannem in deserto fructu hujus arboris usum esse olim credebat. Arbor ipsa in Syria est frequens. Vide *Relandi* Palestina, pag. 379; *Rosen- mulleri* A. und N. Morgenland, tom. V, pag. 198.

siliquas amas; si aurum appetis, siliquas appeti- tis; si veneres secleris, siliquas porcorum quasi porcus ambis. Vere Satyricus.

Ubi voluptas regnat, ibi virtus exolat.

Brevis voluptas, longa poenitentia est.

Viciosa voluptatem, voluptas est marina.

Voluptas belluarum, perniciosa est hominum.

Vix voluptas est, quæ ahi veniens, mox saltem

Qui voluptati servit, durum servus cui servit.

Voluptas causa dolorum et malorum omnium.

Ergo ut ait aliter:

Sperne voluptates: nec est empti dolore voluptas; Sperne siliquas terræ, et dabit tibi Deus manna cæli.

Extat emblema Cupidinis, cupidus trahentis in suam servitutem et dolorem, cum hoc lemmate:

Cum puer alveolo furatur mella Cupido,

Furanti digitum cuspidis fixi apis.

Sic etiam nobis brevis est peritura voluptas,

Quam pelimus, tristi mista dolore nocet.

Emble- ma Cupidi- nis apud apud Ver. II.

17. IN SE AUTEM REVERSUS; DIXIT: QUANTI MER- CENARIJ IN DONO PATRIS MEI ABUNDANT PANIBUS, EGO AUTEM HIC FAME PEREO? — « In se; » Syrus, ad animam suam, id est ad cor, ad mentem rediens, et sapere incipiens; *Archieus, cogitantem autem in semetipso; Euthymius*: « sui compos ef- fectus, hoc est velut expergens ad ebrietate gravique somno; » *Theophylactus*: « a sua exte- riore divagatione rediens; » *Interlinearis*: « bene in se revertitur, qui a se recessit. » Furat enim quasi extra se, et mento captus, delirus et insanus, sed vexatio dedit ei intellectum, et fames docuit eum sapere. Ita Nyssenus, tract. *De Ora- tione*: « Non prius, ait, rediit ad pristinam felici- tatem, quam in se rediens sentiret opprimens erumne presentiam. » S. Augustinus, lib. XII *Quest. Evang.*: « Ab eis, inquit, que forinsecus illicunt et seducunt, in conscientiam suam interiorem intentionem reduxit. » Nam, ut ait S. Ambrosius, « qui ad illam regressus, se sibi reddi; qui re- cedit a Christo, se sibi abdicat. »

QUANTI. — Græce *πόση*, id est quot, quam multi. Multitudo enim est quantitas discreta, si- cut magnitudo est quantitas continua.

MERCENARIJ (operarii et servi, qui pro mercede diurna laborant in dome patris mei) **ABUNDANT PANIBUS** (imo carnibus et obsonis), **EGO AUTEM** (qui sum filius) **HIC FAME PEREO**, — vix siliquis ventrem satio. Sic Deus solus voluptuariis voluptates adimere; famem, morbos (et ærumnas im- mittere), ut ad cor redeant videantque ex quanta felicitate ad quam miseriam, quæ ex celo in tartara ceciderint, qui est primus poenitentia gradus. Unde Titus: « In se reversus, hoc est, inquit, priorem felicitatem cum posteriori miseria confrens, qualisque et quantus erat, quando cum patre adhuc degerebat, animo pertractans, quam teter et miserabilis tandem, postquam Deo deserto cepit dæmonibus esse obnoxius, evase-

t, iterum iterumque expendens. » Hujus filii prodigi exemplo discite illud: « Præcipitis consi- lii associa poenitentia. Mali principii malus finis. » Et illud: « Ne a pendendo vincaris hostile, volup- tates spectra abeuntis. Voluptas esca malorum. »

Mystice: mercenarii sunt, qui spe bonorum temporalium Deo et virtuti serviunt; servi sunt, qui timore penarum; filii, qui ex filiali amore Deo obsequuntur, q. d., ait *Interlinearis*: Quam multi sunt *Judei*, qui ob præsentia bona tantum legem observant, ideoque illa a Deo obtinent; ego autem qui legem Dei negligo, bonis tam tempo- ralibus, quam spiritualibus destitutor. S. Augustinus vero, lib. II *Quest. Evang.*: *Ista recogita- tio, ait, respicientis est, et advertentis esse inter predicatorum, qui non amore veritatis ducti, sed cupiditate secularium commodorum verita- tem annuntiant. Sublimis Glossa*: Mercenarii, ait, sunt, qui future mercedis intuitu digne ope- rari salagunt: hi abundant panibus, id est, quodiani superne gratiæ efficiuntur alimentis. Servus ergo est; qui timore poenæ tempera a vitis; mercenarius, qui spe et desiderio regni colorum; filii, qui amore boni. Audi *Theophylac- tum*: Tres sunt ordines eorum qui salvantur: alii enim ut servi faciunt bonum, timentes judi- cium; quod et Dav. d insinuat, dicens: « Confige timore tuo carnes meas, a iudicis enim tuis timui. » Mercenarii vero esse videntur, qui desi- derio bonorum bene placere Deo cupiunt, sicut et ipse David dicit: « Inclinaui cor meum ad faci- endum justificationes tuas in steruon, propter retributionem. » At filii sunt, qui propter amo- rem in Deum mandata perficiunt, sicut iterum David testatur: « Quomodo dilexi legem tuam, Domine? tota die meditatio mea est. » Et iterum: « Levavi manus meas ad mandata tua que dilexi; » non que timui. Idem prorsus docet *Nazianzenus*, orat. in *S. Baptisma*. Porro *Inter- linearis* et alii, qui per filium senioreni accipiunt *Judeos*, per juniorem *Gentiles*, sic explicant: *Judei*, qui quasi mercenarii spe bonorum tempo- ralium Deo serviunt, illis abundant: ego autem, qui sum populus *Gentilis*, cum idololatris omni veritate destitor.

18. SURGAM, ET IBO AD PATREM MEUM. — « *Surgam*, » ait *Interlinearis*, quia me jacere cognovi, prolapsus enim sum ad vitia et idola; « *ibo*, » qui longe recessi, « ad patrem, » qui sub prin- cipe porcorum miserabiliter egeatate tabesco. *Surgam* ab hac infelici vita: vitia relinquam, consu- etudinem peccandi abdicabo, mores mutabo, poenitebo, et supplex delictorum veniam poseam a Deo. Pulchre ait: *Surgam*, inquit S. Hierony- mus, *epist.* 146, « patre quippe absente non steterat: peccatorum jacere, justorum stare est. » Nam, ut ait B. Petrus Chrysologus, *serm.* 1: « Est penes patrem dulcis conditio, libera servitus, absoluta custodia, timor lætus, blanda ultio, paupertas dives, secunda possessio. » Et caulo

post: « Hoc petit, quia qui penes extraneum, servam senserat libertatem; penes patrem, credit sibi futuram liberam servitutem. »

ET DICAM EI: PATER, PECCAVI IN CÆLUM, ET CORAM TE. — Pauca hæc verba, ait Titus, mihi ad salutem sat fuerint, novi patris mei suavitatem, novi facilitatem, misererit mei pœnitentibus, et ad sanam mentem revertentis, quem in peccati sordibus se volutantem non perdidit. »

PATER, PECCAVI. — Hæc est prima confessio, inquit *Ambrosius*, apud auctorem naturæ, præ- silem misericordiæ, arbitrum culpe; sed, etsi Deus novit omnia, novem tamen confessionis expectat, quia allevat pondus erroris quisquis ipse se onerat; et accusationis excludit invidiam, qui accusatorem prævenit confitendo. Frustra autem velis occultare, quem nihil fallas; et sine periculo prodas, quod scias esse, tam cognitum. »

Porro, Deus juste et congrua a peccatore exigat peccati confessionem. *Primo*, quia reus se humiliare et reatum suum fatari debet, si ab eo velit absolvi. *Secundo*, quia sicut stomachus crudis cibis vel humoribus plenus vomitione purgandus est, sic et animus vitiosis noxis plenus confes- sione expandus est; per illam enim delicta evomi- mit et omnem morbi causam digerit, ait *Orige- nes*, homil. 2 in *Psal.* xxxvii. *Tertio*, quia Dei majestas a peccatore læsa, poenitentiam, quasi satisfactionem et honoris sui reparationem exigit. Poenitentia enim Deo honorem per peccatum ablatum restituit Deumque glorificat. Denique poenitens Deum sanctissimum, se vero peccatorem esse profiteatur. *Quarto*, confessio ergo peccatoris, ingens est laus et gloria Dei creatoris, æque ac Christi salvatoris. Causam dat S. Cyprianus, vel quisquis est auctor, tract. *De Passione*: « Quia cum iudicis et tortoris vices peccator assumit, semetipsum persequens, dum confessionem confu- sionem honorat, holocausti hujus incensio in conspectu Dei veniam impetrat. Neque enim bis in idipsum iudicat Deus. »

PECCAVI IN CÆLUM. — Id est, primo, peccavi vixissime, ita ut peccata mea clament quasi vindic- tam in cælum. Aut secundo, per hebraismum, « in cælum, » id est in Deum qui in cælis habitat, quem quasi cæli regem et præsidem Hebræi nomine « cæli » significant, ut ostendi *Math.* xxi, 25. *Tertio* proprie « in cælum, » quia a Deo vocatus in cælum cœloque destinatus, terram prætulit cœlo, car- nem spiritui, terrena celestibus. Quia magna est injuria cæli et vilipendium cœlestium, ita ut si cælum ratione et voce prædicitum esset, contra me clamaret, meque apud Deum accusaret, quod cælo et soli præposuerim idola et vitia terre. *Quarto*, « peccavi in cælum, » quia cælum mihi est patria, terra vero hospitium et locus peregrina- tionis: cælum ergo quasi patriam meam perdidit, prodegi et prodidi. Ita Nyssenus, tract. *De Ora- tione*: « Non adjiceret, ait, confessioni peccatum in cælum, nisi peruasus sibi patriam esse cœlum,

quo refecto peccaverat. » Et S. Hieronymus : « I peccaverat in cœlum, qui Jerusalem celestem reliquerat. » Quinto, « in cœlum, » id est in angelos cœterosque cœlites et cœli incolas, in quibus quasi in cœlo Deus residet, ait Interlinearis. Sic et S. Augustinus, lib. II Quæst. Evangel. Sæto, S. Ambrosius, « in cœlum, » quia celestia dona dissipavi. « Peccato, ait Ambrosius, anime dona spiritus celestia inminuta significantur, et devotio a gremio matris Jerusalem, que est in cœlo. »

Symbolice S. Chrysostomus, in Catena : « In cœlum, inquit, peccat, qui in Christi humanitatem, que ut cœlum superna est et visibilis, peccat. Peccator enim prodigit et conculcat sanguinem Christi eumque quasi rursus crucifigit, » uti docet Apostolus, Hebr. vi, 6.

ET CORAM TE. — primo, « qui solus es conspекtor omnium ait S. Chrysostomus, a quo nec in corde meditata abscondi possunt. » Rursum secundo, « coram te, » id est te vidente et spectante. Magna enim est invicerecundia peccatoris, quod audeat peccare in conspectu Dei viventis et videntis, quem scit summe peccato offendi, et id ipsum posse vindicare et fulminare, uti faciet in die iudicii, et subinde facit in hac vita ad aliorum terrorem. Tertio, S. Hieronymus, epist. 146 : « Peccaverat coram Patre, inquit, qui conditor deserto, ligna (idola) fuerat veneratus. »

Symbolice S. Augustinus, lib. II Quæst. Evangel., Quæst. XXXIII : « Coram te, » inquit, id est in ipso conscientie penetrali. Deberet enim peccator etiam in secreto peccans, erubescere se et suam conscientiam, quam pollutit, vulnerat, necat, diabolo et gehenne mancipat.

19. IAM NON SUM EIGNUS VOCARI FILIUS TUUS. — « Qui servus esse malui idolorum, » ait S. Hieronymus, et viliorum. Hinc ad filii affectum aspirare non prasumit, ait Beda : « quia tali patre indigne conversatus sum, » ait Euthymius.

FAC ME SERVUM UNUM MERCENARIIS TUIS. — q. d. « Ex quo prius ordinatus (sacerdos), excidit, dignare me vel secundo, servus peccatoris ne abicias, » ait Euthymius, q. d. « Non enim de infimis fidelibus, v. g. penitentibus publicis : olim enim qui penitentiam publicam agebant, non miscebantur cæteris fidelibus in ecclesia, sed ad ejus fores jacebant genuflexi et supplices, omnium orationes et veniam flagitantes, qualem egit S. Fabiola, teste S. Hieronymo in ejus Epitaphio, epist. 30 : « Quis hoc crederet, inquit, ut post mortem secundi mariti sacrum indueret, et errorem publice fateretur, et tota urbe spectante Romana, ante diem Paschæ, in basilica quondam Laterani, qui Cæsariano truncatus est gladio, staret in ordine penitentium, Episcopo, Presbyteris et omni populo collarymantibus ; sparsum crinem, ora lurida, squalidas manus, sordida collo submitteret ? que peccata fletus iste non purget ? quas inveteratas maculas hæc lamenta non

abluant ? » Et inferius : « O felix penitentia, que ad se Dei traxit oculos, que furentem sententiam Dei (contra impium Achab) confesso errore mutavit ! »

Porro, « hæc verba, ait S. Augustinus, lib. II Quæst. Evangel., Quæst. XXXIII, sunt penitentiam meditantis, nondum agentis. Non enim jam dicit Patri, sed docturum se esse promittit, cum venerit. » Denique sicut fumus præcedit incendium, sic flammam fidei et charitatis præcedit peccatorum confessio, ait Primasius in cap. IV Apoc. Quare sicut fumus vi ignis illico flammescit, et in flammam vertitur ; sic confessio vi contributionis exardescit et in charitatis flammam transit.

20. ET SURGENS VENIT AD PATREM SUUM. CUM AUTEM ADHUC LONGE ESSET, VIDIT ILLUM PATER ISIDUS, ET MISERICORDIA MOTUS EST, ET ACCURSENS CECIDIT SUPER COLLUM EJUS, ET OSCULATUS EST EUM. — « Cum adhuc longe esset » a patre, antequam penitentiam animo conceptam verbis exprimeret et opere expleret, prevenit eum pater. Ubi nota miram Dei in peccatores penitentes clementiam et condonandi celeritatem. « Quia Deus hominum penitentiam sua misericordia et benignitate solent antevertere, » ait Titus ; et Nyssenius : « Confessionis meditatio, ait, placavit ei patrem. » VIDIT ILLUM — lacerum, squalidum, fame confectum, plorantem et ejulantem.

ET MISERICORDIA MOTUS EST. — Græce significantur tendere, id est in intimis visceribus commotus est, ad se filii miseria quas de sua summe indoluit.

ACCURSENS. — « Præ nimio gaudio, ait Euthymius ; non expectavit ut ille adesset, sed prior occurrit, neque id utrumque, sed et occurrit, ut appareat amoris vehementia. »

CECIDIT SUPER COLLUM EJUS, ET OSCULATUS EST EUM. — Cadere super collum, est humiliari in amplexum, ait S. Augustinus, loco citato. Brachium Dei, scilicet Christum, osculum dare, est ad spem indulgentie peccatorum verbo gratie consolari. S. Chrysostomus vero : Osculatur os, inquit, per quod emissa de corde confessio penitentis exierat. Amplexus et oscula signa sunt, tum veniæ et reconciliationis, tum singularis amoris et benevolentie, tum gaudii et exultationem in eundem, aut etiam meliorem quam ante peccatum habuerat, statum a Deo clementissimo restitui.

21. DIXITQUE EI FILIUS : PATER, PECCAVI IN COLLUM, ET CORAM TE : IAM NON SUM DIGNUS VOCARI FILIUS TUUS. — Cupit per gratiam fieri, quo fatetur se indignum esse per meritum, ait Interlinearis. Vide dicta vers. 18. Porro, emittit hic « fac me unum de mercenariis tuis, » sive quia pater et amore et gaudio verba ejus interrupit et prescindit, dicens servis : « Cito proferat stolam primam ; » sive quia amplexus et osculum patris et hoc desiderium exousserunt, ac filiationis spes

dererunt. unde S. Augustinus, lib. II Quæst. Evangel., Quæst. XXXIII : « Non addit, inquit, quod dixerat : Fac me unum de mercenariis tuis, id enim post patris osculum jam generosissime designatur. » Titus tamen censet eum hoc dixisse, sed a Luca omissum esse, quasi ex dictis sat cognitum.

22. DIXIT AUTEM PATER AD SERVOS SUOS : CITO PROFERE STOLAM PRIMAM, ET INDUITE ILLUM, ET DATE ANNULUM IN MANU EJUS, ET CALCRAMENTA IN PEDES EJUS : 23. ET ADDECITE VITULUM SAGINATUM, ET OCCIDITE, ET MANDUCEMUS, ET EPULEMUR. — « Servus » ait angeli vel sacerdotes, ait Theophylactus ; vel predicatorum, ut vult S. Augustinus, loco citato ; hi enim sunt servi et administri reconciliationis peccatoris cum Deo.

STOLAM PRIMAM. — id est pristinam, qua ante abitum uti solebat in domo patris, que erat vestis pretiosa usque ad talos demissa ; certam enim et pristinam stolam, illamque eximiam, hic notari patet ex duplici articulo Græco, τὴν ἀρχαίαν τὴν ἑσπέρην : erat ergo hæc stola pristina toga talaris, que nobilium erat filiorum, quam abiens in domo patris reliquerat, viatoris habitum assumens. Hinc in Vitis Patrum, lib. VI, libello I, n. 16 :

Episcopus quidam in spiritu vidit duas mulieres peccatrices, sed penitentes, post confessionem in sancta Communionem alba stola vestiri, splendidas habere facies totumque corpus magno lumine coruscare. Causam petiit ab angelo sibi apparente, ab eoque audivit « illas per confessionem et lacrymas divinum meruisse numerum. » Confessio ergo penitentes in divinum occultum numerum transeribit.

ANNULUM — aureum, qui index est hominis liberi et divitis, vel nobilis, æque ac calcamentum ; servi enim incedebant sine calcis nudipedibus, liberi vero calceati.

VITULUM SAGINATUM. — Græce, vitulum thum, scilicet singularem, quem saginari jussit in festum et epulum aliquod solemne, quale nunc occurrit. Porro hæc omnia, stola prima, annulus, calcis et vitulus saginatus, significant primo, gaudium patris, id est Dei et angelorum exultationem de peccatore penitente et converso ; secundo, peccatorem in eundem, aut etiam meliorem quam ante peccatum habuerat, statum a Deo clementissimo restitui.

Possunt tamen sigillatim singula ita adaptari cum S. Augustino, Hieronymo, Beda, ut per « stolam primam » accipiamus, non innocentiam : hæc enim, æque ac virginitas, semel amissa, nulla Dei potentia reparabilis est ; sed pristinam gratiam et charitatem. Unde Interlinearis stolam primam interpretatur vestem Spiritus Sancti, que nos corificat de hereditate immortalitatis habenda ; S. Ambrosius, amicum sapientie ; S. Augustinus, dignitatem quam perdidit Adam.

Per « annulum » accipe imaginem Dei expressam, quam varii in variis virtutibus collocant.

« Annulus, ait Beda, sinceræ fidel signaculum est. » « Annulus, ait S. Chrysostomus in Catena, est signaculi salutaris symbolum, et desponsationis insigne, et nuptiarum pignus. » « Annulus, ait Glossa, est signaculum fidei, quo signatur promissa in cordibus credentium. » Et Interlinearis : « Annulus est signaculum similitudinis Christi et expressio veritatis. » « Annulus, ait S. Augustinus, est Spiritus Sancti pignus ; gratiæ enim participatio significatur per digitum. » Vide que de symbolis annuli dixi Genes. xli, 42 ; Jerem. xxii, 24, et Aggai II, 21. « In manum, » id est in operibus, ait Interlinearis, ut per opera fides clarescat, et per fidem opera confirmetur ; manibus enim sunt opera.

Per « calcementa in pedibus, » significatur promptitudo et cursus ad actus virtutum, presertim ad prædicationem Evangelii. Penitentes enim maxime sicut aliorum penitentiam et salutem. Ita S. Hieronymus, Ambrosius, Beda et S. Augustinus, lib. II Quæst. Evangel. Calceus, ait, est prope evangelizandi, ad non tangenda terrena ; ut per lubricum mundi, ait S. Chrysostomus, fixus incedat ; vita cursum in Scriptura pes appellatur. Rursum « calcementa » sunt exempla piorum, que dum « quasi pedis grossum monstrant, muniant et roborant ad eadem imitandum.

« Vitulus saginatus » est Christus, tam in Eucharistia justos æque ac peccatores post penitentiam carne sua pascentes et saginans ; tum suis sanctis inspirationibus aliisque mille modis penitentes, et recens conversos miris consolationibus oblectans et mulsens. Ita Interlinearis : « Christus, inquit, est vitulus saginatus, omni spirituali virtute opimus, ut pro totius mundi salute sufficiat. » Et Chrysostomus : « Christus vitulus dicitur, ob immolati corporis hostiam ; saginatus, quia pro totius mundi salute sufficit. » Augustinus, lib. II Quæst. Evangel. : Christus, ait, vitulus saginatus, id est opprobriis satiatus ; præcipit pater eum adduci, id est predicari ; et occidi, id est ejus mortem insinuari : tunc enim cuique occiditur, cum credit occisum.

ET MANDUCEMUS, ET EPULEMUR. — Deus, inquit Euthymius, « edere dicitur, ad iustitiam communicationem. » « Nulla enim, ait S. Hieronymus, epist. 146, potest esse iucunditas, nisi Patre nobiscum celebrante convivimus. » « Pater autem cibus, ait Beda, est salus nostra. » Audi S. Ambrosium : « Paternus est cibus salus nostra, et Patris gaudium nostrorum redemptione peccatorum. » Et Glossam : « Refectio Dei et Sanctorum est salus peccatorum ; et nota quod post datam stolam, annulum et calcementa, vitulus immolatur ; nisi enim quis spem primæ immortalitatis induerit, et annulo fidei opera munierit, et fidem confitendo predicaverit, cœlestibus non potest Sacramentis interesse. »

24. QUIA HIC FILIUS MEVS MORTUUS ERAT, ET

REVIXIT: FERIERAT, ET INVENTUS EST. ET COEPERUNT EPULARI. — « Mortuus, » per culpam prodigalitatis et luxurie; « revixit, » per gratiam penitentiae. Epulum hoc, ut dixi, non aliud significat quam ingens gaudium Dei et angelorum de peccatore converso. Homines enim caelestes sua gaudia ponunt in epulis; caelestes enim delicias ignorat, quia eas nunquam gustatur.

23. ERAT AUTEM FILIUS EIUS SENIOR IN AGRO: ET CUM VENIRET, ET APPROPINQUARET DOMUI, AUDIUIT SYMPHONIAM ET CHORUM;

26. ET VOCAVIT UNUM DE SERVIS, ET INTERROGAVIT QUID HEC ESSENT.

27. ISQUE DIXIT ILLI: FRATER TUUS VENIT, ET OCCIDIT PATER TUUS VITULUM SAGINATUM, QUIA SALVEM ILLUM RECEPIT.

28. INDIGNATUS EST AUTEM, ET NOLEBAT INTROIRE. PATER ERGO ILLIUS EGRESSUS, COEPIIT ROGARE ILLUM. — Indignatio haec et murmur senioris filii, id est iustorum, emblemata est parabole, ut ostendatur aequitas huius gaudii Dei et angelorum de peccatore converso; sive quid murmurantibus de tanta penitentium gratia et gloria, iuste respondere possit Deus. « Ostendit siquidem huiusmodi indignatio, ait Euthymius, quod tantam demonstrat circa eos qui respiciunt gratiam et gaudium, ut ceteris invidiam movere possit. » Sic quoque Theophylactus, ac Titus, et S. Chrysostomus in *Catena*; nam aliqui certum est iustos non invidere peccatoribus penitentibus gratiam et gloriam, sed potius mirari de ea gaudere et exultare. Simile ostendit Matthaeus, xx, 11, in murmur operariorum primo venturum ad vineam. Aut potius, indignatio haec et murmur senioris significat invidiam et murmur Phariseorum, qui se putabant iustos, et Christo obmurmurabant, quod peccatores reciperet et foveret. Haec enim tota parabola huius fuit occasio, aequae ac scopus, ut patet ex initio capituli. Ita S. Hieronymus, Jansenius et alii.

Pari modo significatur hic Judaeorum invidia et murmur contra Apostolos, qui Evangelium a Iudaeis incredulis transulere ad Gentiles. Ita S. Ambrosius: Iudaei, ait, Gentibus beneficium paternae benedictionis inviderunt. Et S. Augustinus, lib. II *Quaest. Evang.*, Quaest. XXXIII et seq.: Indignatur, ait, et nunc, et non vult intrare. Cum vero plenitudo Gentium introierit, egreditur pater, ut etiam omnis Israel salvus fiat. Ita et S. Hieronymus. « Senior, ait Ambrosius, dicitur, eo quod cito aliquis per invidiam consensescat. » Invidet enim senior fratri juniori, ut patet ex sequenti. Porro, invidia exedit et corrodit hominem, itaque facit ut cito senescat. Idem facit amor, sed altero ex capite, quia scilicet spiritus vitales dissipat et effundit. Unde proverbium: « Amantes repente senescunt; » et, ut ait Theodorus: « Amantes in diem senescunt. »

AUDIUIT SYMPHONIAM. — Arabicus, *concentum musicae*, hoc est, ut explicat S. Augustinus loco jam

sepe citato, audivit Apostolos Spiritu Sancto plenos, consonis vocibus Evangelium praedicantes: legit aliquem Prophetarum, et in eo quaerens quodammodo interrogat: Unde ista festa in Ecclesia celebrantur, in qua se esse non videt? S. Ambrosius vero: Audivit, inquit, plebs Christianae concordiam concinentis, et de peccatore salvato laetitiae suavitate resonantis: foris stat, eo quod malevolentia eum excludit. Et Glossa: Symphonia Ecclesiae, ait, est diversarum aetatum et virtutum concordia, indeque chorus, id est exultatio et quasi spirituale tripudium.

Tropologica: vide Salmeronem, loci VII, *tract.* 27 et 28. « Hoc convivium, ait S. Hieronymus, *epist.* 146, quotidie celebratur, quotidie pater filium recipit, semper Christus credentibus immolatur. »

PATER ERGO ILLIUS EGRESSUS, COEPIIT ROGARE EUM. — Symbolice, notat Deum per Christum et Apostolos invitasse et rogasse Phariseos et Iudaeos Christo incredulos, ut in Christi Ecclesiam ingrederentur, ibique communi fidelium epulo et gaudio fruerentur; sed illi id facere noluerunt ex odio et invidia, tum Christi a se crucifixi, tum Gentilium in Christum credentium: idipsum autem facient in fine mundi convertendi ab Ebraea. Ita S. Augustinus. Mirare hic Dei bonitatem erga Iudaeos. « Quam benignus, ait S. Hieronymus, *epist.* 146, et clemens pater! rogat filium, ut laetitiae domus particeps fiat. »

29. AT ILLE RESPONDENS, DIXIT PATRI SUO: EGREGIUM TOT ANNIS SERVIO TIBI, ET NUNQUAM MANDATUM TUUM PRÆTERIVI, ET NUNQUAM DEDISTI MIHI HEDUM, UT CEM AMICIS MEIS EPULARER. — « Servio tibi; » Syrus addit, *servitutem*, nimirum serviebat Iudaei in oneribus legis in tot lustrationibus, oblationibus, victimis, caeremoniis, etc.

ET NUNQUAM MANDATUM TUUM PRÆTERIVI. — Responsum hoc notat mendacem arrogantiam et ingratitude Iudaeorum, qui sua opera legis iactabant et Dei beneficia plurima in se collata obliviscantur: mentuntur enim se nunquam Dei mandatum præterisse, cum plurima præteriant, ac « quasi non sit præterite mandatum, saluti fratris invidere, » ait S. Hieronymus, *epist.* 146. Simili arrogantia Phariseus iustificatus seipsum, ac despiciit Publicanum, *Lucæ xvii, 11*. Ita S. Ambrosius. Verum tamen est Iudaeos non præterisse mandatum de uno Deo colendo, quia idola non coluerunt, sicuti Gentiles, uti explicat S. Augustinus, loco citato, et *Interlinearis*.

ET NUNQUAM DEDISTI MIHI HEDUM. — Hedum hunc symbolice varie explicant Patres. *Primo*, S. Hieronymus, *epist.* 146, *q. d.* Nullus sanguis Prophetae vel sacerdotis, a Romanorum imperio et iugo nos liberavit; et pro luxurioso filio, id est pro Gentibus, pro peccatoribus totius creaturae gloriosus sanguis effusus est. *Secundo*, Theophylactus: « Hedum, » ait, id est serpentem me peccatorem nunquam decrevisi mei causa

maciandum esse. *Tertio*, S. Augustinus, *q. d.* Nunquam te, o Christe, mihi ad refectonem dedisti, eo quod te hadum, id est peccatorem, et legis Moisaice pravariatorem aestimavi. *Quarto*, S. Ambrosius: Iudaeus, ait, hadum requisit, Christiane agnum: ideo illis Barabbas solvitur, nobis agnus (Christus) immolatur.

30. SED POSTQUAM FILIUS TUUS HIC, QUI DEVORAVIT SUBSTANTIAM SUAM (Graece τὸ, id est tuam; sic et Syrus: quam tu scilicet illi dedisti) CUM MERETRICIBUS, VENIT, OCCIDISTI ILLI VITULUM SAGINATUM. — Accusat Pharisei Deum et Christum de vitio acceptionis personarum, quod indignos dignis, puta Gentiles et peccatores Iudaeis et Phariseis, praeferat; sed falso: nam Gentiles et peccatores per fidem in Christum et penitentiam, faciebant se dignos Evangelio et gratia Christi; Pharisei vero per infidelitatem, superbiam et invidiam illa se faciebant indignos; unde illi a Christo electi, hi reprobati sunt, *Matth.* xx, 16.

31. AT IPSE DIXIT: FILI, TU SEMPER MECUM ES, ET ONIA MEA TUA SUNT. — Arabicus, *omnia quae sunt mihi, sunt tibi*; in tua potestate sunt tibi mecum communia. « Omnia, » intelligit legem, Prophetas, eloquia divina. Ait S. Hieronymus. Adde, veram unius Dei fidem et cultum, veram Ecclesiam omniaque ejus bona, etc., haec enim possidebat Israel, hisque ante Christum carebant Gentiles. Sensus est, *q. d.* Tu, in domo mea quasi filius, omnibus meis bonis mecum ad libitum uteris et fruis: non ergo invidere debes fratri tuo, nec agere ferre quod ego ex omnibus bonis mihi et tibi communibus, unum vitulum in gratiam fratris tui ex longinqua regione reversi occiderim, praesertim cum ad eundem te quoque invitaverim. Unde addit S. Ambrosius et *Interlinearis*: Omnia mea tua sunt, scilicet, si fratri tuo desinas

invidere. Nam, ut ait S. Augustinus, loco citato: « Cupiditas nihil sine angustia, nihil cum angustia charitas tenet: cum beatitudinem istam obtulerimus, nostra erunt ad vivendum superiora, nostra erunt ad convivendum aequalia, nostra erunt ad dominandum inferiora. » Causam dedit superius, dicens: « Sic enim a perfectis et purgatis, ac iam immortalibus filiis habentur omnia, ut sint et omnium singula, et omnia singulorum. » Hanc enim bonorum et gaudiorum omnium communicationem Beatis in caelo praestabit, tum perfectissimus amor mutus et charitas, tum plena beatitudo et gloria.

32. EPULARI AUTEM ET GAUDERE OPERTEBAT, QUIA FRATER TUUS HIC MORTUUS ERAS, ET REVIXIT: PERIERAT, ET INVENTUS EST. — Justissima est ratio, *q. d.* Hic mihi filius, tibi frater est; super vitis diffuens, ideoque morti et gehennae addictus. Jam penitens Deo, gratiae, saluti et caelo restituitur: quare illi non invidere et obmurmurare, sed me aequae ac te cum tota familia epulari, congratulari et congaudere oportet. Jam Christus Phariseis parabolam hanc sibi applicandam relinquit. « Hic enim, ait Theophylactus, scopus parabola est, propter Phariseos obmurmurantes quod peccatores susciperet, docere quod, etiamsi iustissimi, non repellendi sint peccatores, neque obmurmurandum, recipiente illos Deo. » Et paulo superius: « Dicit igitur per praesentem parabolam Dominus Phariseis, quasi in hunc modum: Esto vos iusti sitis, sicut filius ille beneplacens patri; obsecro vos iustos et mundos, ne obmurmuretis in salute illorum; est enim ille filius. Itaque Phariseorum mantem instruit, ut, etiamsi iusti ipsi essent, et omnia mandata Dei perfectissent, gravatim ferre non deberent suscipi peccatores. »

CAPUT DECIMUM SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Christus discipulis hortatur ad studium beneficentiae et bonorum operum per duas parabolas. Prima est villici iniqui; secunda est divitis epulantis, vers. 19.

1. Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat dives, qui habebat villicum; et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. 2. Et vocavit illum, et ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuae; jam enim non poteris villicare. 3. Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia dominus meus auferat a me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubescio. 4. Scio quid faciam, ut, cum amotus fuero a villicatione, recipiam me in domos suas. 5. Convocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo: Quantum debes domino meo? 6. At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam; et sede cito, scribe quinquaginta. 7. Deinde alii dixit: Tu vero, quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici. Ait illi: Accipe litteras